X 809 2

Húszmillió forintra volna szükség

Veszélyben az ünnepi könyvhét?

Egy korábbi ünnepi könyvhéten Moldova György dedikál

MTI Fotó: Pintér Márta

Az ünnepi könyvhét középpontjában minden esztendőben a magyar irodalom áll. A könyvkiadók szokásos könyvheti kiadványaikon kívül számos különlegességet tartogatnak erre a tavasz végi, nyár eleji könyvünnepre. Az idén azonban a könyvkiadás és könyvterjesztés területén tapasztalható ellentmondások kissé elhomályosítják az ünnep fényét. Hogyan is ünnepelhetnének *méltósággal* azok a résztvevők, akik nincsenek éppen méltóságteljes helyzetben? *Jovánovics Miklóssal*, a Magvető Könyvkiadó igazgatójával a Könyvhetet megelőző időszak nem mindig örömteli gondjairól beszélgettünk.

— Az ünnepi könyvhétre megjelenő könyveknek csaknem a felét — huszonöt kötetet — a Magvető Kiadó adja ki. A legsikeresebbnek *Moldova György Bűn az élet* című rendőrségi riportkötete ígérkezik. Biztosak vagyunk abban, hogy ez a könyv keresett lesz, hiszen a sajtóban megjelenő részleteket mind a mai napig nagy érdeklődéssel fogadják az olvasók. A terjesztők között is afféle kereskedői láz tört ki, volt olyan nap, hogy szinte óránként feljebb srófolták a rendelésüket. Végül is *háromszázezer példányban* jelentetjük meg a Moldova-kötetet, holott eredetileg jóval kisebb példányszámot terveztünk. Ez a könyv tehát sikernek ígérkezik. De a siker még mindig bajjal jár. Csupán ennek a kiadványnak a nyomdai számlája *tizenegy és fél millió forint*, amit sürgősen ki kellene fizetnünk. Ugyanakkor, amikor huszonnégy egyéb könyvet is megjelentetünk.

● *A nyomdából folyamatosan érkeznek a könyvek?*

— Természetesen. És nagyon jó, hogy minden elkészül időre. Az azonban már nem annyira kellemes, hogy amikor leszámláznak egy tételt, azonnal fizetnünk kell a nyomdának, jóllehet a könyvek egyelőre a raktárban állnak, holt tőkét képeznek, hiszen majd csak az ünnepi alkalomkor kerülnek forgalomba, tehát pénzt is csak akkor látunk belőlük. Ez az időszak a Magvető Könyvkiadó életében minden évben sok gondot okozott, hiszen ilyenkor összetorlódtak a könyvek, és fizetnünk kellett, még mielőtt eladhattuk volna őket. Hogy átvészeljük ezt a nem túl hosszú, de kínos időszakot, alkalmanként *kölcsönt* vettünk fel. Körülbelül *húszmillió forint rövid lejáratú hitelt*, amelyet egy-két hónappal később — amint eladtuk a könyveket —, visszafizettünk. Ebben az évben is körülbelül ennyi kisegítene bennünket, és megteremtené részünkről az ünnepi könyvhét zökkenőmentes lebonyolításának lehetőségét. Csakhogy az idén, a megváltozott rendelkezések értelmében *csökkent a hitelfelvételi lehetőség*. Itt állunk április végén, egy hónappal az ünnep nyitánya előtt, és még teljességgel *bizonytalan*, hogy végül is mennyi pénzt tudunk szerezni. Lehet, hogy a húszmilliónak csak a felét vagy az egyharmadát. Esetleg csupán az egytizedét, mert egyelőre a hitelstop miatt körülbelül *kétmillió* forintra van esély.

● *Mi lesz ennek a következménye? Elmarad az ünnepi könyvhét?*

— Azért remélem, egy tradíciókkal rendelkező országos kulturális rendezvénnyel ilyesmi nem fordulhat elő. De a nyomda nem jótékonysági intézmény, ha tapasztalja, hogy nem fizetünk, *leállíthatja* a könyvek szállítását.

Más megoldás nem létezik?

— Két út áll előttünk, egyik sem valami szívderítő. Megkérhetjük a nyomdát, hogy tekintsen el az időbeni fizetéstől, és szinte *baráti segítségként* engedje meg, hogy egy negyedévvel később egyenlítsük ki a számlát. Elképzelhető, milyen kellemetlen számunkra az ilyesféle „baráti" könyörgés. Ha végül is nem tudunk megfelelő kölcsönösséget szerezni, előfordulhat, hogy a másik megoldást választjuk. *A könyvhét slágerének ígérkező könyvet idő előtt a piacra dobjuk.* Képzelje el, a mai magyar író könyvhétre várt, aktuális ügyekről szóló szociográfikus riportja anyagi érdekből kissé „eljelentéktelenedve" kerülne a közönség elé. *Ünneprontás* lenne ez a javából!

● *Már amúgy is forronganak a kedélyek e könyv körül. Köztudott, hogy egy bizonyos cigány szociális és módszertani központ leveleket küldött különböző politikai és társadalmi szervezetekhez és panaszt emelt a mű ellen.*

— Ez a szervezet minket is megkeresett, és rosszallását fejezte ki, mondván: a könyvében Moldova *eltúlozza a cigány bűnözés arányait*, és ezáltal *nem kívánatos hangulatot kelt* a társadalomban a cigányság ellen. Nos, könyvkiadói felelősségem teljes tudatában állíthatom, hogy *ez egyszerűen nem igaz*. Ez a vélemény *szélsőséges, megalapozatlan*, az egész mű ismerete nélkül csupán a részletek nyújtotta benyomásokra épít. *A riportkötetben ugyanis sokkal több terhelő adat szerepel a nem cigány lakosságra vonatkozóan, mint a cigányokat illetően.* Aztán elterjedt például az is, hogy a Belügyminisztérium nem akarta engedélyezni a könyv megjelentetését. Nos, a Belügyminisztériumnak *nem is kellett* engedélyeznie. Megnézhették, hiszen az ő szíves hozzájárulásukkal készülhettek el egyáltalán a rendőrségi riportok. De hát nem a Belügyminisztérium engedélyezi egy könyv megjelentetését, még akkor sem, ha a Belügyminisztériumról és a rendőrségről szól. A rosszindulatú pletykákra csak szóban reflektálok, hiszen a feladók ismeretlenek. A fenntartásait közlő szervezetnek azonban írásban válaszoltam, megnyugtatva őket, hogy azok *az alapelvek, emberi és személyiségjogok*, amelyeket a műben megsértve látnak —, *teljességgel sértetlenek*.

Mondanom sem kell, hogy mindenféle lehetséges szakemberrel megnézettük a könyvet. Ellenőriztettük az adatok pontosságát, hitelességét, és megteremtettük a szakmai kontroll lehetőségét is. Nem hübelebalázs módjára készült, nem egy író felületes impresszióit tartalmazza erről a területről, hanem gondosan, mondhatnám *tudományosan ellenőrzött munka*. Persze a közreadott tények nem mindig kedvezőek. Mégis szembe kell nézni velük. Nem csupán egy bizonyos népréteg vagy etnikum számára kellemetlenek, mindannyiunk számára azok. A kellemetlen tényeket pedig mindig *nehéz tudomásul venni*, ahogy nehéz volt megemészteni az előző Moldova-kötetek esetében akár a textiliparban, akár a MÁV-nál tapasztalt anomáliákat. De hát *közteherviselésnek* kell lennie ezen a területen is.

● *Nem tudott a Magvető minden egyéb dotációtól függetlenül külön központi támogatást szerezni a könyvhét lebonyolítására?*

— Hitellehetőségeinket kimerítettük azáltal, hogy a szokásos könyvheti kiadványainkat (Körkép, Szép versek, Rivalda, Költői jelenlét) központi alapból finanszírozzák. Jó néhány millió forintot kaptunk, és ennek köszönhető, hogy a közönség a könyvhéten fél áron vásárolhatja meg ezeket a műveket. Szó volt arról, hogy az idén *elhagyjuk* az antológiákat, ezzel is jelezve, milyen nehéz helyzetbe került a könyvkiadás, de végül is sikerült megmentenünk ezt a kedves ünnepi tradíciót.

A hiányzó húszmillió forintot hogyan akarják előteremteni?

— Újabb hitellehetőségek után kutatunk. Tájékozódunk kisebb bankoknál is. Felkértünk fiatal, ötletgazdag pénzügyi szakembereket, a *Pénzügykutató Részvénytársaság* munkatársait, hogy dolgozzanak ki tervezetet a Magvető Könyvkiadó ésszerű és korszerű szemléletű, nyereséges működtetésére. Szeretnénk, ha a jövő évtől kezdve kisebb, rugalmasabb pénzintézetek *rutin* feladatként végeznék az ünnepi könyvhét pénzügyi lebonyolítását. Ötletek, szóba jöhető intézmények már vannak, csak biztos pénz nincs még.

Nem tudna a Magvető saját tőkét felhalmozni?

— Egyelőre nemhogy tőkefelhalmozásról nincs szó, de meg kell tanulnunk a legcsalafintább pénzügyi manővereket is annak érdekében, hogy pótolni tudjuk az állami támogatás nagy részét, amit *megvontak* tőlünk. Van néhány kezdeményezésünk, amelyből megpróbálunk némi haszonra szert tenni. Elindítottuk a Rakéta Regényújság mellett a Rakéta Magazint is, reméljük hamar népszerű lesz. A jövőben pedig hirdetések megjelentetését is vállaljuk. Eleinte csak a Rakétában, később egyes könyvtípusainkban is. A cél érthető módon az, hogy *fokozatosan elszakadjunk az állami költségvetéstől, és megtanuljuk az önállóságot*. De sajnos úgy dobtak mélyvízbe minket, hogy még nem tudunk igazán úszni, és mentőöv sincs a közelben. Persze taposunk, taposunk, hiszen az emberben dolgozik az életösztön.

SZÉKELY ANNA

Olvasónapló

Baljóslatú novellák

Olykor elzengjük fölötte a siratót. Könnyes szemünket törölgetjük: meghalt a magyar novella! Aztán egyszer csak újra itt van. Novellisták jelentkeznek, kopogtatnak türelmetlenül, bizonyítják, hogy a műfaj, melyet Kosztolányiék emeltek oly magasra, képes a megújulásra. Téma, megírnivaló ma is van bőven. S az író, amint felmeli és óvatosan leporolja az utcán heverő témát, ötletet, talán csak azon tűnődik el kicsit hosszabban, milyen formát válasszon kifejezésére. Mert a mai magyar novella épp oly sokarcú, izgalmas jelenség, mint a regény. Csak kevesebbet beszélünk róla. Ez a most megjelent négy elbeszéléskötet mindenesetre jó alkalmat ad arra, hogy legalább egy kicsit visszaszolgáltassunk a sokat temetett műfajnak megbecsülésünkből.

Pintér Tamás: A csendárus (Szépirodalmi) — Szapudi András: Gyilkos szarvas (Szépirodalmi) — Baka István: A kisfiú és a vámpírok (Szépirodalmi) — Takács József: Játékszabály (Szépirodalmi)

*

PINTÉR TAMÁS: A CSENDÁRUS. Vannak írók, akik vérbeli novellisták. Mint például *Mándy Iván*. Megy a téren. Labdáznak a gyerekek, s ő azt hallja, amint ütemesen kiáltoznak: „Író Iván!". Kész a novella. Ilyen alkatú író *Pintér Tamás* is. Csak éppen nem mosolyog. Nem hisz abban, hogy a tárgyak megmozdulnak és letörlik könnyeinket. Megy, élesen figyel, s azt látja, hogy körülötte mindenfelé lesiklott arcú, reflexeik által mozgatott lények járnak-kelnek. Otthontalanul. Széthullott családok súlyával szívükben. Egy fröccsel melegítve hűlő tagjaikat. Valamennyien őriznek még valamit az éden emlékezetéből, de csak homályosan. Mert hétköznapjaik, súlyos tapasztalataik kijózanították őket, s azt a meggyőződésüket erősítették, hogy a lét kietlen.

Az író nyomukba ered. Figyeli, ahogy a körutakon közlekednek, amint felkapaszkodnak a zsúfolt villamosra. Látja, amint leszállnak és habozva ödöngenek egy kopott pesti bérház előtt. Fel-felnéznek egy ablakra, hátha kitárul, s valaki mosolyogva integet, várják őket. De az ablakok némák és mozdulatlanok.

Hősei keveset beszélnek, rendszerint sztereotípiákat mondanak. Közhelyeket. És azok irányítják életüket, gondolkodásukat is. Tömondatokat dörmögnek, legyintenek, megfordulnak és eltűnnek a sokaságban. Talán keserűen sóhajtanak is, de ezt csak az író hallja, aki részvevő együtt-érzéssel követi tovább elesett hőseit, hátha megtörténik a csoda, s ráncos arcukon felfénylik a mosoly.

SZAPUDI ANDRÁS: GYILKOS SZARVAS. A halálra ítélt, súlyos beteg asszony utolsó erejével elindul, hogy felkeresse külföldön élő lányát és unokáját. Megérkezik az idegen városba, süt-főz, hazai ízeket varázsol, s közben Berzsenyi versét olvassa, mert lelkében nem tudja elszakítani a régi, megtartó szálakat. Aztán hazajön és meghal. Amint-hogy meghal a címadó elbeszélés hőse is. Mindnyájan meghalunk, figyelmeztet komolyan és eltökélten *Szapudi András*. Ez a dolgok rendje. De előbb valami jót, valami maradandót kell tennünk. Néha elég egy mosoly, mely fénybe borítja a másik arcot. Egy mozdulat, félbehagyott simogatás. Aztán jöhet a végső csata, a titokzatos démonnal vívott ütközet, melyben alul maradunk.

Kemény, határozott ecsetvonásokkal rajzolt elbeszélések, melyek akkor igazán megragadóak és hitelesek, amikor életközelben máradnak. Amikor azonban az író tudatosan bontja meg a lineárisan haladó időt, s egymásra rétegzi a jelent és a múltat, kiesik szerepéből, mert rendszerint nagyon is nyilvánvaló a szándéka. Fölösleges igyekvés ez, hiszen gazdag az életanyaga, kiválóan ért hősei mozgatásához, s gondolkodásában, ábrázolásában van valami sejtelmes, tragikus elem, mely baljós árnyakkal vonja be elbeszéléseinek cselekményét, és hitelesíti a rendszerint drámai végkifejletet. Költői alkat, s olyan érzelmeket is felvillant némelyik novellájában, melyeknek hiányát fájdalmasan panaszoljuk.

*

BAKA ISTVÁN: A KISFIÚ ÉS A VÁMPÍROK. Ez a karcsú kötet annak bizonysága, hogy a vérbeli elbeszélő, ha tehetsége van, megtalálja a műfaj kiterjesztésének, kitágításának módját. *Baka István* maga kisregénynek nevezi választott műfaját, s a kötetben szereplő két nagyobb lélegzetű kompozíció valóban olyan, hogy mindkettőbe belefér egy teljes emberi sors, illetve egy adott emberi közösség drámájának rajza. A *Margit* című kisregény egy alkoholista képzelgéseit mondja el olyan átéléssel, beleérzéssel, hogy az olvasónak óhatatlanul eszébe ötlik *Hajnóczy Péter* sokat emlegetett hajdani regénye. Nem mintha Bakára bármi hatást gyakorolt volna e tragikus sorsú elbeszélő. Az ő hőse sokkal intenzívebben, kevesebb tudatossággal adja át magát képzelgéseinek, melyek során a sátánt, a rontás szellemét is megidézi, hogy könnyebben találjon vissza egy idilli világba. Ez a világ azonban végképp elmerült a múltba, s a részeges könyvtárosnak csak a fejfájós ébredés valósága marad vigaszul. A címadó kisregény egy végzetes járvány történetét mondja el, a város kihal, a fertőzöttek vámpírok lesznek, és egymásnak adják tovább a végzetes fertőzést. Valóság és képzelet határán egyensúlyoz mindvégig az író, de teljesen hiteles marad, mert a történésbe bele tudja lopni a fenyegetett emberiség fájdalmas rémületét, azt az érzést, melyet csak a megértés és a szeretet ellenpontozhat. Ez a fájdalmas reménytelenség az alapérzése a kötetben olvasható drámának is *(A korinthoszi menyasszony)*.

*

TAKÁCS JÓZSEF: JÁTÉKSZABÁLY. Egy alapjában véve ironikus, leleplező hajlamú író kisregénye és elbeszélései alkotják e kötetet, melynek legnagyobb igényű és fájdalmasan hiteles darabja a címadó kisregény. Egy félreértés — az üdülőbe visszahúzódó író valóságos és írói neve a szülője — során a bajban levő helybéli hatalmasságok úgy hiszik, rátalátlak megmentőjükre, aki összeköttetései révén kihúzza őket a pácból. Tenyerükön hordják, ajnározzák, s reménykednek, hátha megint bekövetkezik az a csoda, melynek már előzőleg sem lett volna szabad megtörténnie. Sajnos azonban ma is vannak ilyen „csodák", s ha csak tessék-lássék küzdünk ellenük, holnapra is maradnak.

Nem valami szívmelegítő tanulság, mint ahogy Takács József többi elbeszélései sem éppen azt sugallják, hogy az élet felhőtlen és derűs. De e szépen író, a történeti hitelre gondosan ügyelő író azzal, hogy néven nevezi a rosszat, talán a gyógyulás esélyét is megmutatja számunkra.

Rónay László

X 78 · 1

Muzsika

Nagyterem meg kisterem

HOLÉCZY ÁKOS neve jól ismert a középgeneráció és az idősebbek előtt: ő volt a háború utáni évek talán legjobb dzsesszklarinétosa és szaxofonjátékosa. Ezúttal nem ő lépett a Zeneakadémia pódiumára, hanem fia, ifj. Holéczy Ákos — bár az apa is jelen volt a koncerten. Mindketten Bázelben élnek, s a fiatal Holéczy igen jó nevet szerzett magának, mind a könnyű, mind a komoly muzsika területén.

A múlt hétfői hangversenyen *Glazunov* Esz-dúr szaxofonversenyét játszotta. Tónusa nagyon szép, igen lágy, puha pianói vannak és forte hangadása sem éles — a művész nagyon jól különbséget tud tenni a dzsessz igényelte kemény hang és a szimfonikus irodalomban megkívánt sokszínű hangzáskultúra közt. Bár a jellegzetesen „késői", letisztult darabban nem a virtuozitás a lényeg, Holéczy a kádenciákban igen kiművelt technikai tudásról tett bizonyságot. A nagy tapsra — ifjúsági koncert volt! — egy mai japán szerzőnek a művész számára írt darabját játszotta vendégünk ráadásként.

Az *I. István Gimnázium szimfonikus zenekarának* ragyogóan játszó, és teljes, 16 prímes létszámmal (!) pódiumra lépő vonóskara kísért, *Záborszky József* értő és pontos vezénylésével. Az együttestől és karnagyától pedig elnézést kérek, hogy a szünetben elhagytam a nagytermet, hogy FALVAI SÁNDOR koncertjére átérjek a kisterembe. Liszt-estet hallhattunk, részben ritkán játszott műveket: a nemrégi Liszt-évforduló idején többen játszották a mester késői alkotásait, mint a középkorszak virtuóz műveit — Falvai jó érzékkel ez utóbbiak közül választott. Az első szám, a Pensée des Morts mindjárt megmutatta Falvai kimagasló képességeit. Nemcsak fölényes virtuozitását, hanem stiláris készségét is. Ez a darab ugyanis jellegzetes példája Liszt „orkesztrális" stílusának — és Falvai zongoráján valóban zenekari színek bomlottak ki, a leheletfinom vonóspianóktól a puhán zengő harsonafortissimókig. Ezután egy szerzői átirat szólalt meg, a Faust-szimfónia Gretchen-tétele. A művész itt is a legjobb előadói koncepciót választotta: noha eredetileg zenekari műről van szó, mégis zongoradarabként fogta fel, nem zongorakivonatot játszott zenekari színhatásokkal, hanem eredeti zongoradarabot — mi értelme lenne különben az átiratnak?!

A műsor második felében a technikailag és zeneileg leghehezebb Liszt-opus, a h-moll szonáta szólalt meg. Falvai itt is rengeteg színt használt, gondja volt a drámai kontrasztgazdagságra és megoldotta a darab legnagyobb feladatát: a formálást. Kristálytisztán rajzolódtak ki a formaegységek határai, a csúcspontok, az átmenetek.

A Concerto pathétique-ben Falvai Sándor felesége, *Kevehází Gyöngyi* ült a második zongoránál. Produkciójuk a teljes összehangoltság jegyében szólalt meg, azonos koncepció, azonos szín- és dinamikai paletta hangzott fel. Csak egy baj volt: ismét meg kellett állapítani, hogy a kisterem hangzótere kevés, az ilyen dinamikus kétzongorás darabhoz.

De hát, Falvai Sándor csak a kistermet érdemli meg, s azt is évadonként egyszer? A nagyterem „megtiszteltetése" csak három-négy művésznek van fenntartva? Nem elpocsékolása ez művészi értékeinknek?!

Várnai Péter